



Stanowisko
Zarządu Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
z dnia 28 maja 2021 r.

w sprawie: **projektu ustawy o ochotniczej straży pożarnej**

Zarząd Śląskiego Związku Gmin i Powiatów, mając na uwadze wieloletnią tradycję i rolę, jaką Ochotnicze Straże Pożarne odgrywały w historii naszej Ojczyzny oraz potencjalnie szkodliwe skutki społeczne wynikające z zapisów aktualnie konsultowanego projektu ustawy *o ochotniczej straży pożarnej*, negatywnie opiniuje proponowane rozwiązania dotyczące ochrony przeciwpożarowej, organizacji i zakresu działania jednostek OSP.

Nowy projekt ustawy z dnia 26 kwietnia 2021 r. *o ochotniczej straży pożarnej* w ocenie większości samorządów oznacza w praktyce zniszczenie systemu, który przez ostatnie lata został zbudowany i sprawdzony podczas niezliczonych lokalnych i regionalnych sytuacji kryzysowych wywołanych skutkami pogody, czy też nieszczęśliwych zdarzeń na drogach lub kolei. W takich sytuacjach na miejscu zdarzenia zwykle pierwsi są strażacy ochotnicy z jednostek funkcjonujących na obszarach gmin wiejskich oraz miejsko-wiejskich. Ochotnicy zjednoczeni w ramach jednostek ochotniczych straży pożarnych reagują dzisiaj już nie tylko w przypadku pożarów, czy zdarzeń drogowych. Jednostki te aktywnie współuczestniczą w usuwaniu klęsk żywiołowych, a przykładem może być klęska z 2010 r. związana z brakiem prądu na dużym obszarze gmin jurajskich, która dotknęła zarówno gospodarstwa indywidualne, jak i obiekty użyteczności publicznej oraz firmy. Trudno odmówić im ofiarności i ogromnego poświęcenia w przypadku katastrof budowlanych, które w ostatnich latach dotknęły mieszkańców województwa śląskiego. Praktyka ostatnich dekad pokazuje, iż ich siły, przygotowanie, sprzęt, a przede wszystkim doświadczenie stanowią podstawę do zapewnienia bezpieczeństwa w szerokim zakresie, nie tylko tego przeciwpożarowego. Na terenach małych gmin to strażacy są dysponowani w przypadku jakiegokolwiek sytuacji kryzysowej, zapewniając bezpieczeństwo dla życia, zdrowia i mienia. Z tych powodów samorządowców niepokoją zmiany prawne, które zostały zaproponowane w nowym projekcie ustawy *o ochotniczej straży pożarnej*.

Uważamy, że nie ma potrzeby uchwalania odrębnej ustawy dotyczącej wyłącznie Ochotniczych Straży Pożarnych, które dotychczas działają na podstawie ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 roku *o ochronie przeciwpożarowej* i ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku *Prawo o stowarzyszeniach*. Obecnie funkcjonujący system, oparty na wolontariacie członków OSP i działaniu Państwowej Straży Pożarnej dobrze spełnia swe zadanie. Wprowadzenie nowej nieprzemysłanej regulacji prawnej w zakresie ochrony przeciwpożarowej przyczyni się do likwidacji Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego i wniesie wiele negatywnych skutków dla funkcjonowania jednostek OSP oraz Związku OSP RP.

Z zadowoleniem przyjmujemy zmianę stanowiska Rządu RP w sprawie dodatków do emerytur i rent dla strażaków ochotników biorących udział w akcjach zawartą w projekcie ustawy i jednocześnie oczekujemy przyspieszenia prac legislacyjnych w oparciu o zgłoszony

w 2017 roku obywatelski projekt poparty ponad 220 tysiącami podpisów oraz przyjęty przez Senat RP projekt ustawy z grudnia 2020 roku o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Projekty powyższe w sposób bardziej korzystny określają zasady dodatków emerytalnych dla strażaków ochotników. Szybkie rozpatrzenie tych projektów pozwoliłoby przyznać dodatki emerytalne już od lipca 2021 roku.

Zgodnie z propozycją przedstawioną w omawianym projekcie ustawy z dn. 26 kwietnia br. w zakresie świadczenia ratowniczego, przysługiwałoby ono dopiero po 25 latach udziału w działaniach ratowniczych i osiągnięciu wieku emerytalnego oraz byłoby warunkowane uzyskaniem przez strażaka oświadczenia 3 świadków, potwierdzających fakt uczestnictwa w akcjach ratowniczych, co po latach w wielu wypadkach będzie niemożliwe do spełnienia.

Poszczególne zapisy projektu ustawy o ochotniczej straży pożarnej budzą wiele wątpliwości i niepokoju. Szczególnie art. 2 ustawy przewiduje, że ochotnicze straże pożarne, które utworzą jednostki ratowniczo-gaśnicze OSP zwane dalej „JRG OSP” będą jednostkami ochrony przeciwpożarowej. Pozostałe OSP, które nie utworzą JRG OSP przestaną być jednostkami ochrony przeciwpożarowej i nie będą miały prawa udziału w działaniach ratowniczo-gaśniczych, a tym samym utracą wszelkie uprawnienia strażaków, wynikające z dotychczasowych przepisów ustawy o ochronie przeciwpożarowej. OSP, które nie zostaną jednostkami ochrony przeciwpożarowej stracą możliwość finansowania w zakresie zapewnienia gotowości bojowej, oraz gwarancji szkolenia. Utracą wszystkie uprawnienia i przywileje przysługujące ratownikom OSP. Gmina nie będzie miała podstaw prawnych do finansowania tychże jednostek OSP, które będą mogły funkcjonować wyłącznie na zasadach określonych w *Prawie o stowarzyszeniach*, jak wiele innych organizacji o różnorodnych celach i rozmaitych zainteresowaniach. To spowoduje ogromny spadek sił i zasobów OSP w systemie ratowniczym. Obecnie na ponad 16 tysięcy OSP i prawie 700 tysięcy członków w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym funkcjonuje ponad 5 tysięcy jednostek, skupiając prawie 60 tysięcy strażaków ochotników. Pozbycie się tysięcy OSP w systemie budzi ogromne obawy, czy w sytuacjach klęsk żywiołowych, katastrof będziemy mogli skutecznie i szybko prowadzić działania ratownicze.

Projekt ustawy nie precyzuje, jakie kryteria muszą być spełnione przez OSP, aby zostały uznane JRG OSP. Minimalne standardy, wyposażenie w samochody gaśnicze, środki i sprzęt przeciwpożarowy oraz minimalne standardy gotowości operacyjnej ma określić minister właściwy do spraw wewnętrznych w rozporządzeniu. Rodzi się pytanie, czy gminy będą w stanie zabezpieczyć środki finansowe na spełnienie tych nieznanych standardów. Ustawa całkowicie pomija funkcjonowanie w przyszłości jednostek specjalistycznych OSP m.in. ratownictwa wodnego, górskiego, czy grup poszukiwawczych z psami.

Nowy projekt ustawy nie przewiduje funkcji komendanta gminnego ochrony przeciwpożarowej oraz komendanta gminnego Związku OSP RP, eliminując w ten sposób bezpośredni wpływ na działalność ratowniczą prowadzoną przez OSP władz gminy oraz przedstawicieli OSP działających na terenie gminy. Gminy utracą swobodę kształtowania sposobu realizacji zadań własnych w zakresie zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej określonych przez *ustawę o samorządzie gminnym*.

Projekt ustawy zawiera w art. 3 zamknięty katalog zadań ochotniczej straży pożarnej, co powoduje duże ograniczenie w ich działalności oraz stawia wątpliwości o możliwości niewypełniania przez OSP wszystkich zadań zawartych w wyżej wzmiankowanym katalogu.

W projekcie ustawy ogranicza się swobodę tworzenia statutu przez samą jednostkę OSP i rozszerza obowiązek jego uzgodnienia z komendantem powiatowym, miejskim PSP, wprowadza się obowiązek zatwierdzania statutu OSP przez radę gminy. Niezatwierdzenie statutu OSP przez radę gminy skutkować będzie brakiem podstaw dla funkcjonowania OSP w rozumieniu ustawy o *ochotniczej straży pożarnej*. Ponadto przekazuje się ścisłą kontrolę i nadzór nad OSP odpowiednio właściwemu wojewodzie i komendantowi wojewódzkiemu PSP. Taki stan spowoduje, że OSP utracą samodzielność, dobrowolność, niezależność, co jest sprzeczne z istotą stowarzyszenia zawartą w ustawie *Prawo o stowarzyszeniach*.

Projekt ustawy przekreśla ponad 150-letnią historię strażaków ochotników. Członkowie nowych JRG OSP będą mogli posługiwać się nazwą „ratowników OSP” i będzie im tylko przysługiwało umundurowanie specjalne, środki ochrony osobistej ujednolicone z umundurowaniem PSP. Brak jest regulacji dotyczących umundurowania wyjściowego i galowego członków OSP, co oznacza, że członkowie OSP nie będą mieli do niego prawa. Takie podejście rozbija długoletnie tradycje i ceremoniał strażacki.

Projekt ustawy rozszerza zakres obowiązków gminy w utrzymaniu OSP, którym gmina może nie podołać w stosunku do części swoich OSP, co spowoduje że jednostki te nie będą mogły funkcjonować jako jednostki ochrony przeciwpożarowej. Jednocześnie ograniczono decyzyjność potencjalnych podmiotów uprawnionych do przekazywania środków na rzecz OSP, ponieważ minister właściwy do spraw wewnętrznych corocznie określać ma w drodze rozporządzenia wysokość środków finansowych i ich podział na zapewnienie wyłącznie zdolności i gotowości operacyjnej JRG OSP oraz wykonywania zadań na rzecz ochrony ludności. Brak zapisu o bezpłatnym szkoleniu ratowników, jak i nowe wymogi wobec ratowników OSP w zakresie związanym z bezpieczeństwem i higieną służby wskazują, iż kosztami tymi mogą być obciążone gminy.

Projekt ustawy określa możliwości wykorzystania odpłatnego nieruchomości, środków transportu, urządzeń i sprzętu będącego w posiadaniu OSP w zakresie ustalonym z właściwą gminą, a środki uzyskane z tego tytułu mogą być wykorzystane tylko z wyłącznym przeznaczeniem na rzecz JRG OSP. Projekt ustawy zobowiązuje OSP do prowadzenia ewidencji majątku, ale może powierzyć ewidencjonowanie majątku na podstawie umowy gminie. W przypadku likwidacji OSP majątek stanowiący wyposażenie przeznaczone na potrzeby prowadzenia działań ratowniczych przechodzi na własność gminy, a po uzyskaniu opinii właściwego powiatowego, miejskiego komendanta PSP przekazywany jest jednostce ochrony przeciwpożarowej.

Tak więc projekt ustawy przekazuje wiele nowych obowiązków gminom bez zabezpieczenia finansowego. Jednostki samorządu terytorialnego przeznaczają w skali roku na wyposażenie w sprzęt ratowniczy, umundurowanie i inne zakupy środki finansowe wielokrotnie przewyższające środki przekazywane z budżetu państwa na funkcjonowanie jednostek OSP. Środki z budżetu państwa są nawet mniejsze od wielkości podatku VAT zapłaconego przy zakupach. Dlatego uważamy, iż zapłacony podatek VAT powinien być zwracany podmiotom dokonującym zakupu sprzętu dla OSP.

Uważamy, że projekt ustawy o *ochotniczej straży pożarnej* w takiej wersji wpłynie bardzo negatywnie na funkcjonowanie wszystkich jednostek OSP i niepotrzebnie dzieli je na lepsze i gorsze. Może to doprowadzić do likwidacji w przyszłości wielu jednostek. Zważywszy na bogatą historię i tradycję ruchu strażaków ochotników, w roku obchodów 100 rocznicy powołania Związku OSP RP, nie powinniśmy być świadkami tak drastycznych zmian, które mogą bezpowrotnie zniszczyć ten dorobek.

Śląski Związek Gmin i Powiatów

Piotr Kuczera
Przewodniczący Związku